

Pozůstatky bratrského kostela a studny

Ivančice, okr. Brno-venkov, Jihomoravský kraj

Po letech 1536–1623, novověk

 0,05 km

Navigační bod: N 49°5'59.50", E 16°22'36.70" (prebysterium), N 49°6'0.64", E 16°22'38.03" (Ve Sboru 15), N 49°5'58.61", E 16°22'31.11" (Krumlovská 8).

Přístup: Možnost parkování přímo před areálem v ulici Ve Sboru a v záchytné síti parkovišť v centru městečka, nebo od autobusové zastávky Ivančice, náměstí za kostel Nanebevzetí pany Marie, ulicí Mlýnskou do ulice Ve Sboru, přibližně 200 m od kostela.

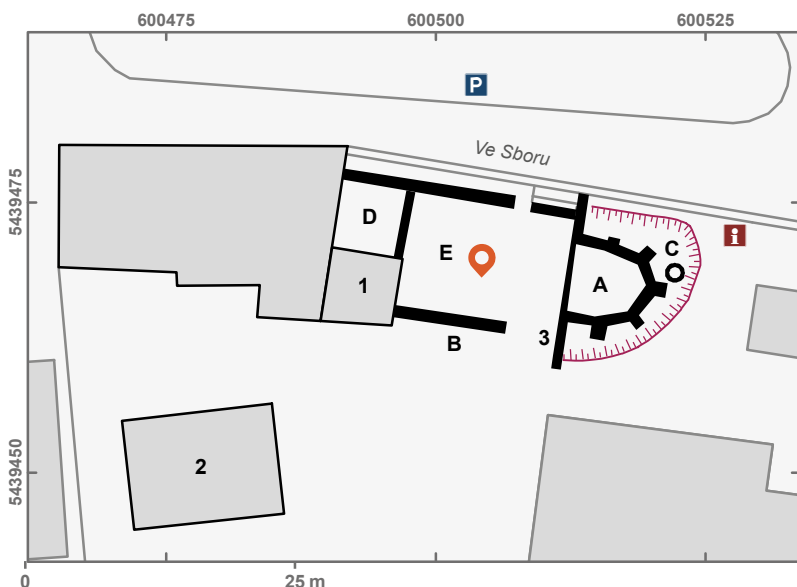
Význam: Doklad souboru torzálně dochovaných staveb historického areálu bývalého bratrského sboru, prezentace presbyteria kostela a studny jako mimořádné významné památky. Areál má spojitost s tiskárnou v Kralicích nad Oslavou.

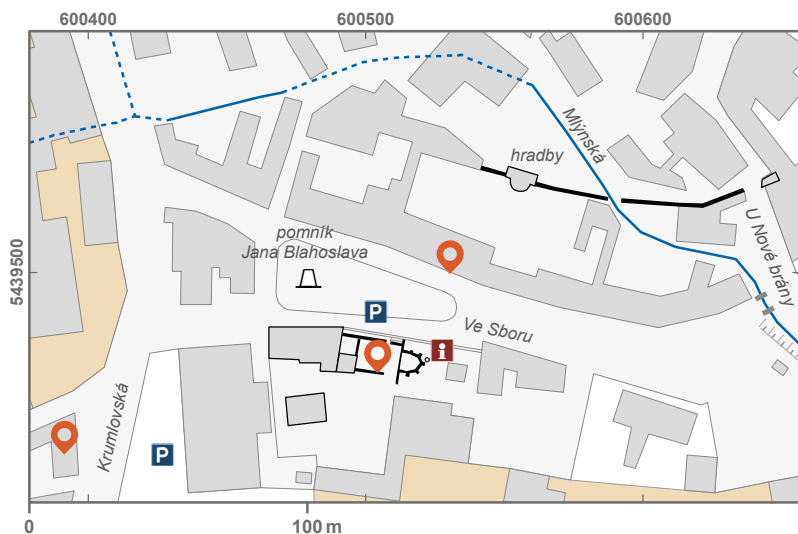
Historie: Areál bratrského sboru se nachází v jižní části města za historickými *hradbami mezi bývalým mlýnským náhonem, který vedl k mlýnu na Rovni, a potokem protékajícím ulicí za hradbami, zvaným rovněž Potůček. Bratrský sbor byl založen po r. 1536, kdy byl v Ivančicích zakoupen dům na jižním předměstí za hradbami. Od 60. let 16. století až do počátku 17. století se areál značně rozšířil, ale jeho skutečnou velikost lze odhadovat. Vznik sakrální stavby je kladen do počátku 40. let 16. století. Sbor zanikl roku 1623 v důsledku bělohorské porážky a konfiskace majetku Pertolda z Lipé, účastníka stavovského povstání. Budovy sboru zanikaly postupně. Asi po roce 1623 bylo zbořeno *presbyterium a krátce po roce 1660 byla v budově sboru umístěna

první moravská manufaktura. Velký požár Ivančic v roce 1757 zničil loď i budovy sboru. Po roce 1758 se v části budov nacházela papírna a v další části palírna. V roce 1807 se objekt stal majetkem židovského palírníka Weise a v této rodině zůstal až do 30. let 20. století. Do dnešní doby se dochovala věžovitá stavba (1), opravená v letech 1955–1957, a volně stojící stavení (2), jehož přízemí je zaklenuté renesanční *hřebínkovou klenbou na střední *pilíř. Při sboru pracovala bratrská tiskárna, založená v roce 1562 po příchodu Jana Blahoslava, který do Ivančic přišel v roce 1558. V Ivančicích vzniklo centrum bratrských biskupů a vysoké úrovně dosáhlo také místní školství. Přestože se Pertold z Lipé zavázal bratry chránit, rozhodlo se v roce 1578 vedení *Jednoty bratrské přemístit tiskárnu na méně exponované místo do Kralic nad Oslovou na panství Jana staršího ze Žerotína. Naproti kostelu byla roku 1574 postavena bratrská vyšší škola (Ve Sboru 15), kde studoval např. Karel z Lichtenštejna, pánové z Kounic i Karel starší ze Žerotína. Budova byla upravovaná roku 1919 a později ještě rozšiřovaná přístavbami. K ní patřila původně také kolej pro studenty i učitele. Na budově, která slouží k bytovým účelům, se

dobudnes zachoval renesanční *portál (Krumlovská 8).

Popis: *Archeologický výzkum v roce 1980 odkryl základy *presbyteria (A), jižní zeď *lodi (B) a zasypanou studnu (C). Zdivo presbyteria z lomového kamene tvoří půdorys nepravidelně zalomeného protáhleho tvaru s pěti *opěrnými pilíři na nárožích. Střední příčná východní část zdi (3) původně se třemi (dnes dvěma) *nikami je pozdějšího původu (zřejmě z počátku 17. století), kdy bylo presbyterium stavebně odděleno od lodi. Za ní byla v polovině 18. století (patně po požáru 1757) postavena stodola nad půdorysem presbyteria. Tato příčná zeď byla proto dříve považována za závěr modlitebny kostela. Na západní straně byl kostel ukončen předsíní (D), přiléhající k věži i hlavní budově. V bezprostřední blízkosti středového opěráku presbyteria byla objevena 4,5 m hluboká studna vyzděná nasucho kladenými kameny. Její výplň tvořily zlomky keramických nádob a renesančních kachlů, skla, knižních kování, zejména spon, a další kovové i jiné předměty z přelomu 16. a 17. století. Významným nálezem pro datování studny bylo kromě mincí pečetidlo s vročením 1611, které se nacházelo ve vrstvě stavební destrukce bezprostředně nad vnějším okrajem studny. To naznačuje, že byla zasypana jednorázově snad kvůli poškození či zřícení presbyteria v důsledku pobělohorských událostí.

↑ Renesanční portál studentské koleje (Krumlovská 8).
Foto A. Knechtová 2015

trského sboru, tiskárny a reformačního humanisty Jana Blahoslava by si celý areál, který prozatím patří mezi ohrožené památky, zasloužil zásadnější opravu. [ak]

Literatura: Vaněk 1984; Šebela – Vaněk 1982, 1985; Samek 1994; Holub – Merta 2003.

Okolí:

- (1) Ivančice (BO), hradby z přelomu 15. a 16. století: N 49°6'1.51", E 16°22'39.28" (100 m).
- (2) Ivančice (BO), židovský hřbitov: N 49°6'21.02", E 16°22'29.17" (700 m).
- (3) Ivančice (BO), pravěké a raně středověké hradiště Réna: N 49°5'24.34", E 16°23'41.45" (po červené značce od železniční stanice – 1,7 km).

Zjišťovací sondou byl zachycen ještě menší zděný objekt pravoúhlého tvaru (snad odpadní jímka), také s bohatým náleзовým materiálem. V následujících letech probíhal zjišťovací výzkum ve vnitřním prostoru bývalé lodi (E), předsíně kostela a vnitřku věžovité stavby. V roce 2002 proběhl při výstavbě prodejny potravin výzkum, který upřesnil a doplnil starší průzkumy. Budovu tvořila na hlínu zděná kamenná konstrukce, odebrané vzorky z trámových konstrukcí byly dendrochronologickou analýzou datovány do závěru 16. století. Vzhledem k historickému a kulturnímu významu bra-

↑ Pozůstatky obvodových zdí lodi a předsíně kostela přiléhající k věži a hlavní budově. Foto A. Knechtová 2015

↑ Městské hradby s pozůstatky Nové brány začleněné do obytného domu. Foto A. Knechtová 2015